

FENYŐ MIKSA 90 ÉVES

Írta: ACZÉL BENŐ

December 8-án ünnepelték Fenyő Miksa 90-ik születésnapját. Nem tudom, érdem-e, ha valaki megéri a 90-ik életévét, de ha mint Fenyő Miksa

Aczél Benő

éri meg, mindenesetre érdem. Személyesen csak Amerikában ismertem meg és első benyomásom az volt róla, hogy — noha akkor túl volt már a hetvenen — negyven éves korában sem lehetett különb. Utoljára pár hete beszéltem vele telefonon és ugyanez volt a benyomásom. Ilyen szellemi erőben megélni 90 évet legalább is sportteljesítmény és ha világhírt érdemel az, aki gyorsabban fut másoknál, a szellemi erőt megtartásáért 90 éves korban ugyancsak jár valami elismerés.

Fenyő Miksa, természetesen, ennél jóval többet érdemel. Ő nagy idők tanuja és főszereplője. Máig megtudott maradni hiteles tanúnak. Körülötte lebegnek Ady, Babits, Móricz, Zsigmond, Kosztolányi árnyai és ha az ember vele beszél, az ő jelenlétüket is érzi. Minden szava irodalomtörténet. A XVIII. századbeli Angliának volt egy hasonló alakja, Samuel Johnson, akinek minden szavát feljegyezte egy Boswell nevű szorgalmas és tehetséges fiatalember. Johnsonnal folytatott beszélgetéséről írt kötetait a múlt évben adták ki utoljára. Fenyő Miksa is megérdemelne egy Bosweilt.

A magyar irodalom második aranykorának irodalmi pápája volt. Ő tiltakozna leghevesebben, ha most azt írnám, hogy nélküle talán nem lett volna Ady, Babitsunk, Móriczunk és a majdnem nagy írók még egész serege, akiket a Nyugat nevelt nagyra. De ha a Nyugat sereg-szemléjére gondolok, lehetetlen nem észrevenni, hogy az igazi írók tábora a Nyugat körül mennyivel nagyobb volt, mint a Hölgyfutaré, vagy a Divatcsárnoké a Vörösmarty-Petőfi-Arany triász idejében. Tompa Mihály neve mellett talán senki nem jut eszembe róluk, de a Nyugat körül Juhász Gyula, Füst Milán, Karinthy Frigyes, Tóth Árpád és még jónéhányan nem egészen alap-talanul igényt tarthattak az írói nagyság rangjára.

Fenyő Miksa ezek közt volt Samuel Johnson.

Mint Johnson, ő is elsősorban kritikus volt és ez nem olyan mesterség, amely az írói becsvágyat kielégíti. Utolsó beszélgetésünk alkalmával megjegyezte, hogy ő csak Amerikában lett szép-író. De Amerikában nem igen adnak ki magyar nyelvű regényeket és ha valaki itt kezd regény-írásba, nem akar se pénzt, se dicsőséget. Csak hitet vall az írás mellett, mint egész életében tette. Már nincs módjában, hogy más — nálánál esetleg nem is különb-írók számára lehetővé tegye az írást, hát — talán megkönnyebbült sóhajjal — maga ül az írógép elé, hogy áldozzon élete főszereplőjének.

De már kilencven éves. Egyszer a diszkriminációról tréfásan azt írtam, hogy mit szólunk a diszkriminációról a csunya nőekkel szemben? Most eszembe jut, hogy ugyanez áll az öregekre is. Az öregeket vizsgálat és indokolás nélkül lefojkozzák; az élet egykori hadnagyait — vagy Fenyő Miksa esetében tábornokait — közlegényi rangba helyezik. Ez ellen nincs apelláta. Valahol olvastam, hogy Churchillt öregkorában a parlamentben a fiatalok a háta mögött kinevették. (Egyébként Fenyő Miksa a Nyugatról írt megemlékezéseiben ugyanezt írja Kiss Józsefről és

hozzáteszi: "Hogy nem tört elő a sűrűből a medve, mint Éliás próféta bibliai történetében.)

Fenyőt ugyan nem nevetik ki, de már nem ül az irodalmi élet parlamentjében, ahol ilyen sérelemnek ki lehet téve. És az ő esetében ez a sérelem. Ma is olyan jó, mint valaha volt, de kilencven éves. Ez minden fogyatékosága.

Én — és azok, akik személyesen ismerik — nem kegyelettel, hanem szeretettel ünneplik és ugyanúgy élvezik szellemének friss virágait, elmésségét, humorát, mint annak idején a Nyugat írói. Adyól, akit fanatikusan imád, büszkén említi, hogy noha majd mindenkit megbántott, vele kivételt tett. El is hiszem. Mélyen benne volt a gazdasági életben és a politikában, tehát valószínűleg sokan voltak, akiket megbántott és akik visszatütték. De irót, akit tisztelt, nem bántott meg soha. Ifju és szenvedélyes korában tulzottan éles hangon irt Herczeg Ferencről, de később ezt is megbánta. Ama kevesek közé tartozik, akik valóban szerények, noha van mire szerénynek lenniük.

Bernard Shawt 94 éves korában egy ujságíró megkérdezte: "Szeretné-e megérni a századik születésnapját?" Shaw így felelt: "Ha négy év előtt kérdezte volna, azt felelném: igen." Remélem, Fenyő Miksa is azt felelné most, hiszen ő még csak "90 éves". De akár szeretne még élni, akár nem, én mindenesetre szívből kívánom, hogy Isten éltesse, nem is száz, hanem százhusz éves koráig.

LIBERTY

2. évfolyam
Ivadt lapok: Magyarok Callaga, Híradó, Esti Ujság, Magyar Hírmondó, Magyar Farsmer, Amerika
Cleveland, New York, Chicago, Pittsburg, Detroit, St. Louis
csütörtök, 1967 december 14.

AZ AFL-CIO közgyűlési küldöttei

kedvezően kommentálják LBJ beszédét

MIAMI BEACH, Fla. — és fülüket és csak hátrafelé sütké, mert Amerikában egy-
Johnson elnök beszédét mon- hudiár hatvani kocsihkat?
re erősödül az av...